

Další etapa epigrafického výzkumu posunula hranici nejstarších kresebných stop v našich jeskyních

Petr Zajíček

Od roku 2016 probíhá v jeskyních Moravského krasu epigrafický výzkum, na kterém se podílí Správa jeskyní České republiky, Univerzita Palackého v Olomouci a Ústav jaderné fyziky AVČR Praha. Již v loňském roce ukázaly překvapivé výsledky radiokarbonové analýzy některých uhlíkových kre-

sebných stop v Kateřinské jeskyni pravěké stáří (cca 6300 let). Informoval o tom článek v OP 5/2019. Během podrobné dokumentace těchto objektů byly nalezeny další zajímavé skupiny čar a obrazců. Analýza jedné z nich určila ještě větší stáří, více než 7000 let.

Stará část Kateřinské jeskyně byla známa od nepaměti a její mohutný portál sloužil pravěkým lidem v pozdním neolitu jako sídliště. Svědčí o tom dřívější archeologické nálezy a pozůstatky ohnišť. Spekulovalo se o tom, zda lidé již v tomto období cíleně navštěvovali i obrovskou prostorou – Hlavní dóm –, která se nachází až za 60 metrů dlouhou nízkou chodbou. To, že zde byly časté návštěvy v minulých staletích, je zřejmé, svědčí o tom podpisy a nápisy na stěnách v různých částech Hlavního dómu a v jeho odbočkách. Kresebné uhlíkové stopy datované v loňském roce pomocí radiouhlíkové analýzy ukázaly, že tyto prostory byly navštěvovány lidmi i v pravěku.

Po nálezu dalších zajímavých objektů, skupin čar a abstraktních obrazců z nich byly některé vytipovány pro pokračující studium a odběr vzorku uhlíku k datování. Na této etapě výzkumu se podílel opět tým odborných pracovníků ze SJČR, UP Olomouc a ÚJF AVČR Praha. Odběr však probíhal za účasti dalších expertů, našich a slovenských archeologů dne 29. 8. 2019. Osvědčenou citlivou metodikou bylo odebráno celkem šest vzorků. Tři z Ledové chodby; nacházejí se v blízkosti pravěkých objektů datovaných z předchozí série vzorků, dále dva ze stěn v Hlavním dómu a jeden v bezejmenné chodbě, taktéž v blízkosti dříve datované pravěké kresebné stopy. Zpracování odebraného materiálu provádělo opět specializované pracoviště ÚJF

Skalní výčnělek v severovýchodní části Hlavního dómu s kresebnými stopami starými cca 7 000 let. Foto Petr Zajíček, SJČR

AVČR Praha. Vlastní analýzy byly provedeny v laboratořích v maďarském Debrecínu.

Dosažena hranice stáří 7000 let

Relevantní výsledky analýz byly k dispozici až v březnu tohoto roku. Vzorky ze čtyř odebra-

ných objektů neměly dostatečné množství uhlíku k exaktní analýze. Podařilo se datovat pouze dva vzorky, oba odebrané z kresebných stop v severovýchodní části Hlavního dómu. První z nich svým stářím (cca 2500–2800 let) zapadá do období halštatu. I tato skutečnost

Odběr vzorku uhlíku z kresebných stop pro analýzu. Foto Petr Zajíček, SJČR

Kresebné stopy v Hlavním dómu staré cca 2 600 let. Foto Petr Zajíček, SJČR

je překvapivá, protože dosud se nepodařilo v Moravském krasu nalézt kresbu či kresebnou stopu z tohoto období. Druhý vzorek byl datován do období před cca 7000–7200 lety. Shodou okolností se jedná o nepravidelné skupiny uhlíkových čar na výrazném skalním výčnělku, ze kterých již byly dvakrát odebrány vzorky uhlíku pro analýzu, ale množství nebylo dostatečné. Překvapivý výsledek tak podpořil skutečnost, že lidé v pozdním neolitu navštěvovali různá místa staré části Kateřinské jeskyně opakovaně a zanechávali v jejích prostorách stopy. Poslední datovaná kreseb-

ná stopa je tak nejstarším dokladem tohoto typu v jeskyních České republiky.

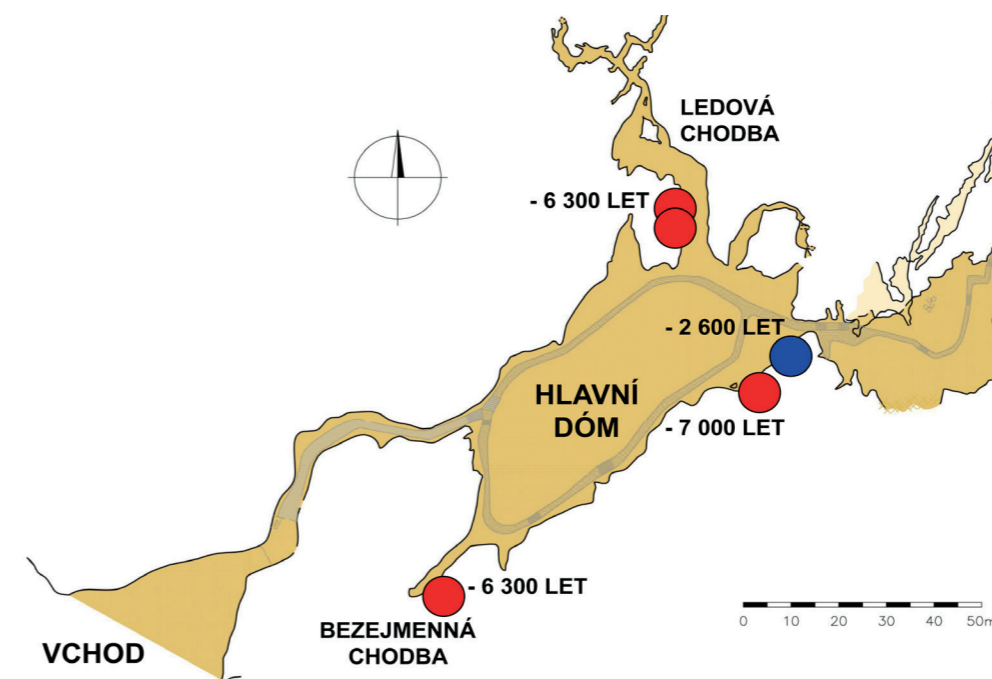
Zajímavé kresebné stopy, které se nepodařilo datovat

Je nutno zmínit i kresebné uhlíkové stopy, ze kterých byly odebrány vzorky uhlíku, ale nepodařilo se je exaktně analyzovat kvůli malému množství extrahovaného uhlíku. Jedná se o uskupení čar v Ledové chodbě, která připomínají primitivní kresby lidských postav. Podobné kresby byly nalezeny v jeskyni Bestažovca ve Slovinsku a datovány do stáří

v období cca před 6700 lety. Podobnost kreseb ze slovinské jeskyně a těch z Kateřinské jeskyně je až zarážející. Je velkou škodou, že právě tyto objekty z Kateřinské jeskyně se nepodařilo datovat. Jediné, co lze konstatovat, je skutečnost, že se nacházejí v blízkosti dvou pravěkých, již dříve datovaných kresebných stop v Ledové chodbě (stáří cca 6300 let). Existuje tedy určitá pravděpodobnost, že kresebné stopy připomínající postavy by mohly zapadat také do období pozdního neolitu.

Účel pravěkých kresebných stop

Otázkou nadále zůstává, jestli se jedná o náhodné otěrové stopy z loučí, a nebo zda byly čáry či primitivní kresby vytvořeny pravěkými lidmi cíleně. Charakter některých těchto objektů nevyovídá o tom, že by šlo o pouhý otěr. Navíc je velice zajímavé, že v nedaleké jeskyni Koňská jáma, kde byly učiněny archeologické nálezy ze stejného období, se podobné uhlíkové stopy nenacházejí. Archeologové tak předpokládají, že v Kateřinské jeskyni se jednalo nejspíše o cílenou činnost. Lidé si v určitých částech jeskyně mohli takto označovat místa, která jim sloužila např. k podzemním rituálním obřadům. V prostorách Hlavního dómu staré Kateřinské jeskyně a v navazujících chodbách však dosud nebyl učiněn podrobný archeologický výzkum, který by tuto domněnku potvrdil. Pravěké kresebné stopy nalezené v Kateřinské jeskyni budou nyní předmětem dalšího studia a podrobné dokumentace. Cílem pokračujícího výzkumu bude zjištění dalších souvislostí s dřívějšími archeologickými nálezy v portálu Kateřinské jeskyně a v okolních jeskyních.

Mapa staré části Kateřinské jeskyně s vyznačenými polohami datovaných kresebných stop. Zdroj SJČR